

NORGES HØYESTERETT

Den 6. mars 2014 avsa Høyesterett dom i

HR-2014-00471-A, (sak nr. 2013/1964), straffesak, anke over dom,

Den offentlige påtalemyndighet (kst. statsadvokat Reidar Bruusgaard)

mot

A (advokat Preben Kløvfjell – til prøve)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Falkanger:** Saken gjelder anke fra påtalemyndigheten i en sak der tiltalte ble frifunnet i lagmannsretten. Spørsmålet er om lagmannsretten begikk en saksbehandlingsfeil ved å avskjære et politivitne fra å forklare seg om nærmere angitte forhold, og om dommen i så fall helt eller delvis må oppheves.
- (2) Ved tiltalebeslutning utferdiget av Statsadvokatene i Oslo 4. desember 2009 ble A, født 00.00.1980, satt under tiltale ved Oslo tingrett for overtredelse av

"Straffeloven § 224 første ledd bokstav a, jfr. annet ledd bokstav a og b
for, ved å motta en person, å ha lagt forholdene til rette for utnyttelse av personen til prostitusjon ved misbruk av sårbar situasjon eller annen utilbørlig atferd, eller på annen måte å ha medvirket til utnyttelsen

Grunnlag er følgende forhold eller medvirkning til dette:

I januar 2008 i Oslo tok A imot B og skaffet henne plass i en leilighet i ----- --, hvor det bodde flere prostituerte fra før. B kom fra Spania via Sverige med buss samme dag. Hun hadde prostituert seg i Spania for å fremskaffe 35.000 Euro som bakmenn ved prostitusjonen hadde avkrevd henne for transport fra Nigeria til Spania ca. to år tidligere. Før avreise fra landsbygda i Nigeria hadde en eller flere av de samme personene tatt B med til en heksedoktor der hun gjennomgikk et trolldomsritual hvor hun ble fortalt at det ville bli kastet en forbannelse over henne dersom hun ikke betalte penger til den eller de som fraktet henne til Europa. En person som kalte seg 'C' og som styrte prostitusjonsvirksomheten hennes i Spania, skaffet henne flybillett og falske

identitetspapirer slik at hun kunne reise til Sverige og Norge. I Oslo ble hun møtt av en ikke identifisert person som oppga å hete 'D', og som fraktet henne i drosje til leiligheten i ----- --. A avkrevde henne 3.500 kroner i leie pr. måned for plass i leiligheten hun delte med flere andre og instruerte henne om at 'hun måtte prostituere seg ute, ikke inne, og at jobben var hard', eller lignende. A var klar over at Bs eneste mulighet til å betale for opphold i leiligheten og til bakmenn var å skaffe seg inntekter ved prostitusjon."

- (3) Politimesteren i Oslo tok 13. august 2010 ut tilleggstiltale mot A for overtredelse av

"I Straffeloven § 317 fjerde ledd jf første ledd for å ha mottatt eller skaffet seg eller andre del i utbytte av en straffbar handling eller ytet bistand til å sikre slikt utbytte for en annen. Heleriet anses som grovt særlig fordi det er lagt vekt på hva slags straffbar handling utbyttet stammer fra, verdien av det utbyttet heleren har hatt befatning med, størrelsen på den eventuelle fordelen heleren har mottatt eller skaffet seg eller andre

Grunnlag:

I perioden fra 8. mars 2007 og frem til 16. juni 2008 overførte hun til sammen 720 216 kroner ut av landet, og vekslet til sammen 1 180 257 norske kroner til euro, til tross for at pengene var utbytte av straffbare handlinger, herunder menneskehandel og organisert prostitusjon."

- (4) Politimesteren i Oslo utferdiget 24. mars 2012 dessuten en tilleggstiltale mot henne for overtredelse av straffeloven § 333.
- (5) Ved Oslo tingretts dom 8. mai 2013 ble A funnet skyldig på alle punkter. Straffen ble satt til fengsel i 2 år og 3 måneder, hvorav det ble gjort fradrag for 304 dagers utholdt varetekt. Hun ble i tillegg dømt til å tåle inndragning av 1 231 019,91 kroner.
- (6) A anket tingrettens dom til Borgarting lagmannsrett. Anken gjaldt blant annet bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Lagmannsretten besluttet 21. juni 2013 at anken over domfellelsen etter straffeloven § 333 skulle nektes fremmet. For øvrig ble anken henvist til ankeforhandling.
- (7) Under ankeforhandlingen – som pågikk fra tirsdag 3. til og med fredag 6. september 2013 – ønsket påtalemyndigheten å føre politibetjent E som nytt vitne. Han skulle blant annet forklare seg om mulige pengeoverføringer knyttet til narkotikakriminalitet, noe som særlig skulle kaste lys over skyldspørsmålet vedrørende straffeloven § 317. Forsvareren protesterte mot at retten skulle motta denne delen av forklaringen, med den begrunnelse at det inntil da bare hadde vært spørsmål om pengene stammet fra menneskehandel og prostitusjon.
- (8) Onsdag 4. september 2013 avsa lagmannsretten kjennelse om at E ikke skulle forklare seg om de nevnte forhold.
- (9) Borgarting lagmannsrett avsa 16. september 2013 dom som for straffekravet hadde slik domsslutning:

"1. A, født 00.00.1980, (også kjent som F, født 00.00.1975), frifinnes for overtredelse av straffeloven § 224 og straffeloven § 317.

2. For det forhold som er rettskraftig avgjort ved Oslo tingretts dom 8. mai 2013, ilegges A/F en bot på kr 2000 – tusen – kroner, subsidiært fengsel i 5 – fem – dager, som anses sonet."

(10) Påtalemyndigheten har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Det er gjort gjeldende at begrensingen av Es vitneforklaring var en saksbehandlingsfeil, og at lagmannsrettens dom må oppheves i sin helhet.

(11) *Jeg er kommet til at anken må forkastes.*

(12) Utgangspunktet i norsk straffeprosess er at partene kan føre de bevis de ønsker, men det er unntak fra dette.

(13) I lagmannsrettens kjennelse om begrensning av politibetjent Es vitneforklaring heter det:

"Slik tiltalen er formulert, gjelder den utbytte av en hvilken som helst straffbar handling, jf. også formuleringen 'herunder' i grunnlaget for tiltalen. Man er altså innenfor samme forhold, jf. straffeprosessloven § 38.

Spørsmålet er om kravet til kontradiksjon er oppfylt, i og med at det ikke ble opplyst før rett før/under ankeforhandling at vitnet skulle forklare seg om pengeoverføringer knyttet til narkotika. Dette har ikke vært noe tema i tidligere rettsinstanser.

Lagmannsretten finner at hensynet til kontradiksjon ikke tillater at vitnet kan forklare seg om pengetransaksjoner knyttet til narkotika, men bare om utførsler/vekslinger knyttet til menneskehandel/prostitusjon."

(14) Slik saken er opplyst, må det legges til grunn at forsvarer først og fremst protesterte mot Es forklaring fordi han mente at den gikk utenfor det forhold tiltalen gjaldt, jf. straffeprosessloven § 38. Som det fremgår av kjennelsen, var lagmannsretten ikke enig i dette. Isteden ble avskjæringen begrunnet i hensynet til kontradiksjon.

(15) Forsvareren har for Høyesterett anført at lagmannsretten – selv om det ikke fremgår uttrykkelig av kjennelsen – også har bygget på at utsettelse av forhandlingen ville føre til en forsinkelse eller ulempe som ikke sto i "rimelig forhold til" betydningen av Es forklaring, jf. straffeprosessloven § 293 første ledd. Ved vurderingen av om det ble begått en saksbehandlingsfeil, finner jeg det imidlertid vanskelig å bygge på en annen begrunnelse enn den lagmannsretten rent faktisk ga da deler av forklaringen ble avskåret.

(16) Spørsmålet er etter dette om det var riktig at hensynet til kontradiksjon tilsa at Es forklaring ble begrenset. I påtalemyndighetens bevisoppgave 6. august 2013 fremgikk det at E skulle forklare seg om "utførsler/vekslinger", men pengetransaksjoner knyttet til narkotikahandel – som ikke hadde vært tema tidligere – var ikke nevnt. E sendte imidlertid en e-post til forsvarer fredag 30. august 2013 der det ble opplyst at forklaringen ville gjelde slike transaksjoner. Ankeforhandlingen ble som nevnt holdt fra tirsdag 3. september til og med fredag 6. september. Forsvareren hadde dermed noen dager til å forberede imøtegåelsen av forklaringen. Etter lagmannsrettens syn var dette ikke tilstrekkelig til å ivareta hensynet til kontradiksjon, og jeg viker tilbake for å sette denne vurderingen til side.

(17) Derimot kan det reises spørsmål om lagmannsretten istedenfor å avskjære beviset umiddelbart ved nevnte kjennelse, skulle ha vurdert å utsette saken, jf. straffeprosessloven § 293 annet ledd. E kunne i så fall ha avgitt sin forklaring, samtidig som A hadde fått

muligheten til å føre et effektivt forsvar. Jeg finner imidlertid ikke grunn til å ta et uttrykkelig standpunkt til om dette var en saksbehandlingsfeil, fordi jeg under enhver omstendighet mener at en slik feil ikke kan lede til opphevelse i dette tilfellet.

- (18) Det følger av straffeprosessloven § 343 første ledd at saksbehandlingsfeil bare kommer i betraktning "når det antas at feilen kan ha innvirket på dommens innhold". I Rt. 2005 side 907 avsnitt 44 er det slått fast at det er tilstrekkelig at det "foreligger en rimelig mulighet for at feilen har hatt betydning", men at det bør kreves noe større grad av sannsynlighet ved frifinnende dommer dersom feilen er av en slik karakter at påtalemyndigheten burde ha tatt opp spørsmålet under hovedforhandlingen, jf. også Rt. 2013 side 1501 avsnitt 47.
- (19) I vår sak kan det spørres om aktor burde ha begjært utsettelse av saken – enten før eller etter at lagmannsretten hadde avsagt kjennelsen om avskjæring. Slik lagmannsretten valgte å håndtere uenigheten om Es vitneforklaring, har jeg imidlertid forståelse for at dette ikke ble gjort.
- (20) Om det generelt sett – uavhengig av påtalemyndighetens opptreden – er grunnlag for å kreve høyere grad av sannsynlighet for at feilen har virket inn ved frifinnende enn ved fellende dommer, er det ikke nødvendig for meg å ta standpunkt til. Etter mitt syn er det nemlig i vår sak ikke engang en "rimelig mulighet" for at en eventuell feil kan ha virket inn på dommens innhold.
- (21) Når det gjelder frifinnelsen for overtredelse av straffeloven § 224, er dette helt klart. Lagmannsretten fremholdt tre grunner til at A måtte frifinnes. To av dem knyttet seg til hennes egne – henholdsvis objektive og subjektive – forhold. For disse grunnene kunne muligens vitneforklaringen til E hatt betydning, ved at den var egnet til å svekke hennes generelle troverdighet. Den tredje grunnen for frifinnelse var imidlertid at det ikke ble funnet bevist at fornærmede i saken var "i en sårbar situasjon". Lagmannsrettens bevisbedømmelse var her uavhengig av As generelle troverdighet. For denne delen av lagmannsrettens dom ville derfor Es forklaring ikke være egnet til å ha innvirkning. Dertil kommer at jo mer av de overførte eller vekslende pengene som kunne knyttes til narkotika, jo svakere ville grunnlaget for domfellelse etter § 224 bli.
- (22) Heller ikke for så vidt gjelder frifinnelsen for overtredelse av straffeloven § 317, kan jeg se at det er en rimelig mulighet for at en eventuell saksbehandlingsfeil kan ha hatt innvirkning på dommen. Som nevnt besto en feil i tilfelle i at lagmannsretten den andre rettsdag ved kjennelse begrenset Es forklaring uten å vurdere om saken heller burde ha vært utsatt. Lagmannsretten ga imidlertid i dommen uttrykk for at spørsmålet om utsettelse ble vurdert på et senere stadium. Det heter der:

"Lagmannsretten nevner at det under ankeforhandlingen ble klart at ett av politivitnene i saken blant annet skulle forklare seg om spørsmålet om pengene delvis kunne skrive seg fra narkotikahandel. Forsvareren protesterte mot denne bevisførselen under henvisning til at dette var helt nye anførsler som ikke hadde vært framme i saken tidligere. Ved kjennelse avskar lagmannsretten denne bevisførselen under henvisning til manglende kontradiksjon fordi forsvareren ikke hadde fått anledning til å forberede noe forsvar mot disse anførselene, som også var nye for retten. Påtalemyndigheten begjærte ikke saken utsatt. Lagmannsretten har i lys av Høyesteretts avgjørelse i Rt. 2013 side 905 vurdert om den burde utsette saken av eget tiltak, men er kommet til at det ikke er grunnlag for dette."

- (23) Dette må forstås slik at lagmannsretten – etter å ha gjennomført hele ankeforhandlingen – anså saken tilstrekkelig opplyst, jf. straffeprosessloven § 294, og i hvert fall at ulempene ved en utsettelse ikke ville stå i forhold til bevisets og sakens betydning, jf. § 293. Jeg har ikke grunnlag for å sette denne vurderingen til side, jf. Rt. 2008 side 1350 avsnitt 16.
- (24) På denne bakgrunn kan jeg vanskelig se at det kan ha hatt innvirkning på dommen at lagmannsretten ikke vurderte utsettelse allerede i den kjennelsen som begrenset Es vitneforklaring.
- (25) Anken må etter dette forkastes.
- (26) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

- (27) Dommar **Utgård:** Eg er i det hovudsaklege og i resultatet einig med førstvoterande.
- (28) Dommer **Bårdsen:** Likeså.
- (29) Kst. dommer **Sæbø:** Likeså.
- (30) Dommer **Gjølstad:** Likeså.
- (31) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: